

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ПОЛІТОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

УДК 321.01:[81'2+316.276]

М. В. ЯКОВЛЄВ

МЕНТАЛЬНІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ТА АБСТРАКТНІ ПОНЯТТЯ В КОНЦЕПТОСФЕРІ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

Розкрито суть питання про природу ключових концептів, що становлять концептосферу політичної науки як складну систему, що складається як з концептів, що втілюють абстрактні поняття, так і з концептів, що виступають в ролі ментальних репрезентацій відповідних феноменів чи процесів. Дискусія про концепти як ментальні репрезентації чи абстрактні поняття проілюстрована в загальних рисах на прикладі філософських дискусій між матеріалізмом та ідеалізмом, і з більшими деталями на прикладі середньовічного диспуту між реалістами та номіналістами щодо проблеми універсалій. Також наведено приклад ономасіологічного та семасіологічного підходу в мовознавстві до дослідження понять, що може бути релевантним і для політичної науки. На прикладі когнітивних досліджень показано, що складні моральні концепції закладені в дитині ще до опанування нею мови, що може відкривати можливості до дослідження процесів формування також і складних політичних концептів як ментальних репрезентацій. Перспективними для подальших досліджень виділяються міждисциплінарні розвідки природи складних мета- та автохтонних концептів політичної науки.

Ключові слова: політична теорія, концептосфера політології, політичні концепти, міждисциплінарні дослідження, концептологія, когнітологія.

© ЯКОВЛЄВ Максим Володимирович — кандидат політичних наук, доцент, директор Школи політичної аналітики та доцент кафедри політології Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Yakovlyev Maksym. Mental representations and abstract concepts in the concepts' sphere of political science

The issue of the nature of core concepts constituting the sphere of concepts of political science as complicated system comprising concepts as embodiments of abstract entities and concepts as mental representations of certain phenomena or processes is explored. Discussion about concepts as mental representations or abstract entities is illustrated by general examples of idealists versus materialists debates in philosophy, and in some more details on the medieval philosophical debate about the problem of universals between realists and nominalists. Another example is drawn from onomasiology and semasiology as approaches to researching concepts in linguistics that can be relevant to the studies of political science concepts. Based on examples from cognitive and behavioural studies it is shown that infants have understanding of complicated moral concepts even before the mastery of language. This fact opens possibility for scientific inquiries into the process of how complicated political concepts are formed as mental representations. Further research can be aimed at conducting interdisciplinary studies into the nature of complex meta- and autochthonous concepts of political science.

Key words: *political theory, concepts' sphere of political science, political concepts, interdisciplinary research, concepts' studies, cognitive science*

Будь-яка галузь наукового знання оперує своїм категоріально-понятійним апаратом. Навчання будь-якій дисципліні починається з опанування термінів, понять, категорій, без яких неможливо розглядати ключові для цієї галузі питання. Кожна поважна наука має свої словники термінів, інколи й видання енциклопедичного типу. Разом з тим, дуже часто з-під уваги дослідників вислизає питання про природу тих компонентів, що входять до складу понятійно-категоріального апарату науки. У цьому аспекті мова йде не про визначення ключового для, скажімо, політичної науки поняття, чи відстеження його історії, бо цей аспект формує великий напрям досліджень. Йдеться про *природу* явищ і феноменів, втілених у *концептах*. Якщо поставити питання про дослідження складових науки не як *термінів*, а підійти до неї як до *концептосфери* в розумінні сукупності концептів, то це дозволить залучити міждисциплінарний підхід, зокрема напрацювання лінгвістики та когнітології, і поставити питання таким чином: ключові для політичної науки концепти є втіленням явищ та їхніх властивостей, що з ними стикаються люди, чи передачею абстрак-

тних ідей, уявлень про порядок речей, теоріями тощо? Саме заповненню цієї прогалини в знанні і присвячена ця стаття.

Концептосфера політичної науки, як і концептосфери будь-яких інших галузей знання, являє собою складну, до певної міри ієрархізовану структуру. Ядро цієї структури становить сукупність концептів, які, своєю чергою, теж можна розподілити в ієрархічному плані: ключові концепти, що формують галузь знання та є для неї визначальними, прийнято називати *метахтонними* концептами (приклад для політології концепт політика), після яких йдуть *автохтонні* для галузі знання концепти, і вже за ними — *алохтонні* концепти. Український мовознавець А. Приходько, який займається дослідженням концептів, так визначає ці категорії: *метахтонні* концепти є тими, які «утворюють ім'я дискурсу»¹, *автохтонні* концепти «історично склалися в лоні певного дискурсу та продовжують регулярно в ньому відтворюватися»², та, нарешті, найдовше визначення науковець дає *алохтонним* концептам, які є «концептуальними змінними дискурсу, що виступають як нетипові, малоймовірні, слабо прогнозовані, інколи й нехарактерні, а відтак і нерегулярно втілювані в ньому концепти»³. Звісно, з деякими позиціями у поглядах А. Приходька можна дискутувати, зокрема й щодо структурування концептів за ієрархією. Приміром, він наводить саме приклад *влади* як автохтонного концепту, хоча серед великої, якщо не переважної, кількості політологів саме влада є осердям політологічних студій, тож, можливо, на рівні із *політикою* до метахтонних концептів можна було би віднести і *владу*. Проте у фокусі цієї статті є інше питання, розгляд якого становить *мету* статті: якою є природа концептів, що формують концептосферу політичної науки?

Дискусія щодо природи концептів точиться довкола питання про те, що саме позначають концепти. Два когнітологи С. Лоренс та Е. Марголіс так сформулювати ключове питання цієї дискусії: «концепти слід розуміти як сукупність властивостей, чи вони втілюють ментальні теорії?»⁴. Згідно з одним напрямком, концепти позначають до певної міри реальні

явища, тобто первинним є якийсь феномен, для позначення якого виникає поняття. У цьому випадку ми розуміємо поняття як термін, який позначає реальне (з певною обмовкою щодо цього, оскільки переживання, почуття, з точки зору філософії, можуть бути реальними з точки зору інтерсуб'єктивності досвіду декількох людей). Згідно з іншим напрямом, концепти виникають як абстрактні категорії, під які потім у «реальному» світі можна наче віднайти відповідники. С. Лоренс та Е. Марголіс навіть загострюють питання і кажуть, що «іще більш контрверсійним питанням є те, чи концепти є об'єктами на противагу до якогось виду поведінкових здатностей»⁵. Під «поведінковими здатностями» ми можемо розуміти спроможність вирізняти у світі «реальних речей» певні об'єкти відповідно до сформованого в нас уявлення про них. Політологам ця постановка питання може нагадувати дискусії щодо природи влади, в якій одним з найбільш поширеним і традиційним підходом до розуміння її суті є уявлення про примус, як «поведінкову здатність» влади, коли об'єкт *A* може примушувати об'єкт *B* до якоїсь дії, яку би цей другий об'єкт без застосування *влади* у вигляді примусу з боку *A* виконувати би не став. Попри те, що, на перший погляд, саме на цьому прикладі може здаватися, що політична науки оперує лише концептами у вигляді ментальних репрезентацій реальних явищ, ситуація насправді є суттєво складнішою.

С. Лоренс та Е. Марголіс пишуть, що більшість наукових дискусій у коцептології точаться довкола *лексичних концепцій*, які «відповідають лексичним одиницям у природних мовах»⁶. Такий підхід можна назвати *термінологічним*, як це й роблять зазначені автори. Щодо нього вони зауважують про два підтипи концептів: *примітивні*, що не мають складної структури, та, відповідно, *складні*, (в оригіналі — *complex*) концепти, що вирізняються внутрішньою структурою. Вже згадана влада є однозначно складним за змістом концептом, оскільки, приміром, британський політолог К. Хей слушно зауважує, що визначальним для її розуміння може бути не лише застосування примусу, але й можливість формування умов, правил, дис-

курсу, в яких одні дії — можливі й навіть вітаються, інші — унеможливаються⁷. Відтак дослідження *влади* як концепту потребуватиме розгляду структури концепту, що саме по собі заслуговує на подальші наукові розвідки й виходить за межі окресленої для цілей цієї статті проблематики.

Повернімося до питання про природу концептів політичної науки — чи є вони ментальними репрезентаціями чи абстрактними поняттями. Подібне розмежування нагадує щонайменше дві наукові дискусії, перша з яких є, на перший погляд, більш подібною. Дуже спрощено її можна назвати *дискусією між матеріалізмом та ідеалізмом* в філософії як дискусією щодо того, що є первинним — матерія чи ідея. В цьому контексті безумовно пригадується класична історія Платона та печери й тіні на стіні, на протигагу цьому — теза про те, що «буття визначає свідомість» і т.д. У «Діалозі» Платона, Сократ спілкується з Главконом, і в частині з відомою алегорією печери зокрема й каже про таке: «коли б у тій в'язниці [печері] від протилежної стіни ще й відлунювало все, що б не сказали люди за муром, тоді як? Чи в'язні пов'язували б ті звуки з кимось іще, окрім тіні, яка промайнула перед ними?»⁸. Тут ми бачимо красиву ілюстрацію до питання про природу концептів: *тіні*, під якими алегорично можна розуміти *концепти*, втілювали би у собі лише відлуння світу ідей, якщо ми сприйматимемо відображені тіні на стіні печери за саму суть ідей та прив'язуємо до них відголос сказано за межами «в'язниці».

Філософія має також й інший приклад дискусій на тему, що безпосередньо стосується питання про ментальні репрезентації та абстрактні категорії в концептосфері політичної науки. Хоча *суперечка про універсалії* є менш відомою широкому загалу, ніж протистояння ідеалістичних та матеріалістичних поглядів, вона не є менш важливою. Суперечка щодо того, чи реально існують універсалії, розпочалася в епоху ранньої схоластики, хоча зрозуміло, що своїми коренями вона сягає критики Аристотелем вчення Платона про ідеї⁹. У період Середньовіччя між *реалістами* та *номіналістами* точилася дискусія, основою якої було питання про *співвідношення загального та одиничного*¹⁰.

Крайні реалісти в цілому дотримувалися погляді Платона та вважали, що «загальне — це ідеї, які існують до *одиночних ідей (ante res)* [тут і далі — курсиви оригіналу]»¹¹, прибічники *поміркового реалізму* дотримувалися формули *in rebus*, тобто вважали, що «загальне *реально існує в речах*»¹². Натомість для *номіналістів* «загальне *існує лише після речей (post res)*», при чому більш помірні номіналісти заперечували «реальність загального в речах», проте визнавали його у вигляді «думки, поняття, імені»¹³. Представником поміркового реалізму був Ансельм Кентерберійський¹⁴, крайнього — Гійом із Шампо, крайнього номіналізму — Іоанн Росцеллін, який, що примітно в контексті Платонівської алегорії печери та наведеної цитати з діалогу, писав про те, що «загальні поняття (ідеї чи універсалії) є лише *звуками, голосом, мовленням*»¹⁵.

Друга сфера, в якій розмежування є не настільки виразним, як між ідеалістами та матеріалістами у філософії, і на якій можна проілюструвати відмінність у підходах, лежить в межах *лінгвістики*, в площині дослідження процесів *номінації*, або називання явищ. Цим займаються дві галузі: *ономасіологія* та *семантика* (одна зі старих назв цієї дисципліни — семасіологія), перша з яких займається дослідженням процесу називання (номінації) певного явища (що закладено й у назві науки — *ὀνομαζω* грецькою означає «називати»), а друга — питанням про те, що позначає одиниця мови (що також відображено в назві науки: *σημα* — «знак», «відмітка»). Ці дві науки по різному ставлять дослідницькі питання, що можна проілюструвати на такому прикладі: з позицій ономасіології запитується: як називаються зображення, з використанням орнаменту, стилізованих тварин, інколи — з написами, які використовуються як символ держави, офіційно затверджений у відповідних документа? Щодо того самого об'єкту семасіологічне (семантичне) питання звучало би просто: що таке *державний герб*? Як видно з цієї ілюстрації, два питання пропонують шляхи, які ведуть до з'ясування суті концепту. Приміром, у такий спосіб можна запитатися, чи є *політика* абстрактною категорією, яку обґрунтовують на теоретичному рівні, чи все ж вона стосується низки

реальних явищ, сукупності складних відносин і взаємодій між групами людей, на позначення яких було «вигадано» концепт політики? Звісно, у випадку такої постановки питання ми наражаємося на небезпеку, озвучену в алегорії печери Платона: чи справді можливе якесь «втління» абстрактних ідей інакше як у вигляді тіні чи відлуння якихось ідей? Відповісти на це питання допоможуть приклади з іншої галузі знань.

У своїй науково-популярній праці «Таємне життя розуму: як ми мислимо, відчуваємо й вирішуємо» міжнародний експерт із когнітивних нейродосліджень у сфері навчання й ухвалення рішень М. Сігман, наводить багато цікавих прикладів, що стосуються безпосередньо формування понять у людини на ранніх етапах її життя. Наприклад, уже на початку книжки М. Сігман спростовує «міф» про те, що абстрактне та логічне мислення може з'явитися в дитини лише після того як вона опанує мову — експериментальні дослідження доводять, що «новонароджені вже в перші дні формують складні абстрактні концепти, мають математичні поняття...а кількомісячні діти демонструють складні логічні міркування»¹⁶. Одразу після викладу досліджень, які демонструють такі приголомшливі відкриття про природу людської психіки, науковець переходить до ще складнішого питання — наявності у немовлят поняття моралі. М. Сігман ілюструє за допомогою результатів експериментальних досліджень, в яких або абстрактні фігури у мультику поводитися нечемно (приміром, квадрат виштовхував трикутник), або у розіграній перед дитиною сцени лялька поводитися підло (крала щось в іншої ляльки), що немовляти здатні формувати складні моральні поняття, бо після показаного їм вони обирали фігурку чи ляльку, яка демонструвала не поводитися підло, а проявила свої «моральні якості»¹⁷. Відтак, ми безумовно можемо стверджувати, що такі концепти як *добро*, *зло*, *справедливість* є складними для визначення чи обґрунтування на рівні теорії (і цим питанням присвячено силу-силенну публікацій), проте ті властивості поведінки, які ми означаємо як «добрі» чи «злі» людина здатна вирізняти ще до оволодіння мовою, що й доводять експерименти за участі немовлят.

Отже, можемо нарешті перейти до розгляду питань про те, якою є природа концептів політичної науки, на прикладі самих концептів. Як уже зазначалося на самому початку статті, метаконцептом для політології є концепт *політика*. Попри те, що дослідник концептів, лінгвіст А. Приходько відносить *владу* до автохтонних концептів у своїй класифікації, безумовно, цей концепт є також вкрай важливим. Разом з *владою* до автохтонних концептів політичного дискурсу А. Приходько зараховує такі концепти як *партія, фракція, уряд, парламент, демократія, закон, народ, вибори*¹⁸. Існують концепти, важливі у контексті політичних ідеологій, зокрема: *свобода, рівність, власність*. У царині публічної політики та публічного адміністрування важливим концептом є *урядування*. На перетині між політологією та економікою знаходяться такі концепти, як *блага, вигоди, добробут*. Якщо подивитися на перелік цих концептів, то стає зрозумілим, що вони є досить різними: якщо *фракцію* можна чітко визначити і навести приклади з парламенту практично будь-якої електоральної демократії, так само, як і послатися на норми законів, в яких визначено, яку саме організацію чи структуру вважати *партією*, то зробити в такий спосіб з *демократією*, а тим більше — зі *свободою* чи *добробутом* ми не зможемо. Можна припустити, що концепти, які справді можна звести до чітко визначених понять-термінів, і які набагато легше проілюструвати на конкретних прикладах, репрезентують собою на ментальному рівні означень чіткі об'єкти. Декілька депутатів у парламенті країни, які об'єднуються у групу, або «групування всередині політичної партії, члени якого гуртуються на окремій платформі»¹⁹, як явище, що трапляється у демократичних (і не зовсім) країнах отримало назву *фракція*, так само, як і «добровільне об'єднання людей, що прагнуть домогтися здійснення цілей, які вони поділяють, задоволення спільних інтересів»²⁰ ми називаємо *партією*. Натомість можемо стверджувати, що *демократія* чи *свобода* є складнішими концептами саме тому, що вони опрацьовуються як певні ідеали, які, за самим визначенням ідеалу, спершу є абстрактною категорією, яка вже потім знаходить своє фізичне

втілення. Наприклад, нам може здаватися, що *свобода* є просто антиподом до, скажімо, *рабства* чи *несвободи*, але видатний філософ Е. Фромм у своїй книзі «Втеча від свободи» вже у першому розділі, який промовисто називається «Свобода — психологічна проблема?», ставить такі питання: «чим є свобода як людський досвід? Чи є жага свободи чимось закладеним у саму природу людини? Чи однаковий цей досвід у всіх культурах...? Чи є свобода лише відсутністю зовнішнього тиску, чи вона також є *наявністю* чогось, і якщо це так, то чого?» і так далі²¹. Отже, з виділених Е. Фроммом питань про *свободу як досвід* маємо теж питання про *свободу як ментальну репрезентацію особливого досвіду, і якщо свобода — це не відсутність тиску, то як теоретично можна обґрунтувати її змістовне наповнення*. Відповіді на питання про те, чим є свобода в межах класичного лібералізму матимуть мало значення в дискурсі, скажімо, консерваторів чи комуністів. В межах політичних ідеологій свобода теоретизується, обґрунтовується як *абстрактна категорія*ми з ідеальними формами свого втілення, яке й пропагують прибічники певної ідеології.

Отже, у відповідь на поставлене питання про суть і природу концептів політичної науки можемо дійти висновку про те, що частина з них становить ментальні репрезентації, інша ж є опрацюванням абстрактних категорій. У деяких випадках (приміром, *свобода*) розмежування між ними провести важко, оскільки є концепти, які можна аналізувати як досвід (приміром, Е. Фромм пише про свободу як психологічну проблему), що, водночас, можуть бути й абстрактним ідеалом, важливим для певної політичної ідеології (та ж *свобода*). Більшість автохтонних, за класифікацією та за прикладами А. Приходька, концептів політичної науки можна віднести до *терміносистеми* політичної науки як сукупності термінів, яка теж є одним із рівнів концептосфери.

На завершення статті та для окреслення *перспектив подальших досліджень* повернімося до філософії. Недоліки уже згаданих середньовічних учень реалістів та номіналістів, їхню односторонність намагався подолати видатний мислитель Середньовіччя

П'єр Абеляр, який сформулював формулу *universalia sunt in rebus*, що перекладається як «універсалії є в речах»²². Сформоване Абеляром вчення помірнього номіналізму згодом отримало назву *концептуалізм*²³, згідно з яким «універсалії не мають самостійного існування (реальності), реально існують лише окремі речі; однак універсалії набувають деякої реальності в сфері розуму як поняття. Вони є наслідком розумового абстрагування певних властивостей чи якостей речей» (24). Важко заперечувати, що ключові для політичної науки концепти є «абстрагуванням певних властивостей», і, можливо, подальші міждисциплінарні наукові дослідження дозволять з'ясувати механізми формування цих концептів або способів їх втілення як ментальних репрезентацій феноменів суспільно-політичного життя у концептосфері політичної науки.

1. Приходько А. Концепты и концептосистем. Днепропетровск, 2013. С. 201. 2. Там само. С. 202. 3. Там само. 4. Laurence S., Margolis E. Concepts and Cognitive Science / *Concepts: Core Readings*. MIT Press, 1999. С. 3. 5. Там само. 6. Там само С. 4. 7. Hay C. Political Analysis: A Critical Introduction. Palgrave MacMillan, 2002. Р. 168-187. 8. Платон. Держава / пер. Д. Коваль. Київ, 2000. С. 210-211. 9. История философии в кратком изложении / пер. с чеш. И. И. Богута. Москва: Мысль, 1991. С. 231. 10. Там же. С. 232. 11. Там же. 12. Там же. 13. Там же. 14. Там же. С. 233. 15. Там же. С. 235. 16. Сігман М. Таємне життя розуму: як ми мислимо, відчуваємо й вирішуємо / пер. з англ. Ю.Костюк. Харків: Віват, 2018. С. 37-39. 17. Там само. С. 40-42. 18. Приходько А. Концепты и концептосистем. Днепропетровск, 2013. С. 202. 19. Рябов С. Г. Політологія: словник понять і термінів. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2001. С. 237. 20. Там само. С. 164. 21. Фромм Е. Втеча від свободи / пер. М. Яковлев. Харків: КСД, 2019. С. 18. 22. История философии в кратком изложении / пер. с чеш. И. И. Богута. Москва: Мысль, 1991. С. 237. 23. Там же. С. 238. 24. Концептуалізм. *Філософський енциклопедичний словник* / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін.; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наук. редакт.). Київ, 2002.

Yakovlyev Maksym. Mental representations and abstract concepts in the concepts' sphere of political science

As any social science, political science has a number of concepts that constitute the main field of research and form the framework for analysing

phenomena and processes that have particular importance for the scholars of this discipline. Political science has its core concepts like *politics* or *power*, many concepts that play crucial role in a number of disciplines like liberty or freedom, and practical concepts that can also be called terms like *political party* or *parliamentary faction*. However if one sees them not merely as terms that are listed and defined in dictionaries or text-books for students, but as full-fledged concepts, a new way of seeing them opens a door to a number of questions of other level of abstraction. One of the key questions in cognitive science can be formulated as a debate about the nature of *concepts*: are they mental representations or might they be abstract entities? This question can be compared to the classical philosophical debate between the *idealists* and *materialists* who have different views on the nature of ideas and reality. Another philosophical debate that correlates to the cognitivist issue about the nature of concepts is the medieval debate between *realists* and *nominalists* about the nature of *universals*. The *problem of universals* started with Aristotle's critiques of Plato's concept of ideas as universals (which is illustrated by the famous allegory of the cave), and famous medieval philosophers as the prominent proponent of nominalism Roscellinus, Guillaume de Champeaux as representative of realism, and Peter Abelard (who started from the nominalists' positions) as founder of the stream of thought aimed at overcoming the limitations of both approaches known as *conceptualism*, according to which there is indeed something as a *common* (universal), but that is a concept in the mind, rather than a real entity that exists independently of the mind. Another approach to the essence of concepts can be illustrated by two different ways of revealing the meanings of words in linguistics: *onomasiology* that asks how certain things or processes are being defined and *semantics* (also known as *semasiology*) that starts with a simple question of what a given word means.

It can be claimed that political science operates, at its core, with complex concepts that cannot be easily defined by simply denoting phenomena around us. A number of cognitivist and behavioural studies involving infants demonstrate that even before any mastery of language is achieved babies have some rather complicated moral notions and can distinguish between bad or evil behaviour and show their preference for toys or objects that were shown to behave well before the baby's eyes. If even small children have an understanding of a complex moral concepts, further studies into the core concepts of political science like *power* or *freedom* may show that they can be both mental representations of some experience (famous philosopher Erich Fromm asks exactly this questions in his seminal work «Escape from Freedom», chapter two, if freedom can be seen as some sort of human experience). It is suggested that some concepts of political science that e.g. Ukrainian linguist A. Prykhod'ko defines as *autochthonous* to politology, like *political party* or *faction*, can be treated as terms and definition rather than complex concepts, and further

studies into the nature of political concepts should take into account the *conceptualist's* approach of Peter Abelard who advocated the search for manifestation of universals as reflections upon some practical experience, because manifestations themselves have no independent existence but they become «real» as concepts in our minds.

Key words: political theory, concepts' sphere of political science, political concepts, interdisciplinary research, concepts' studies, cognitive science

УДК 316.324.8

О. В. САГАН

МЕДІА-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ТЕРОРИЗМ У КОГНІТИВНО-ПОВЕДІНКОВОМУ ПІДХОДІ

Розглядається феномен медіа-інформаційного тероризму як складного соціально-політичного явища епохи інформаційних технологій, розкриття якого потребує розгляду суміжних питань, що пов'язані з інформаційною сферою безпеки держави. На підставі вивчення трансформацій у способах ведення сучасних війн систематизовано досвід США і країн НАТО у переорієнтації боротьби в інформаційну сферу. Звертається увага на зв'язок медіа-тероризму з такими питаннями національної безпеки, як інформаційна сила, інформаційна війна, які сьогодні в системі міжнародних відносин і міждержавного протистояння є інструментарієм стратегії непрямих дій.

Ключові слова: сила, інформаційна сила, інформаційна війна, медіа-інформаційний тероризм, стратегія непрямих дій.

Sagan Olga. Media-information terrorism in cognitive-behavioral approach

This article seeks to consider the phenomenon of media-information terrorism as a complex socio-political phenomenon of the era of information technology, the disclosure of which requires consideration of related issues associated with the information sphere of state security. Based on the study of transformations in the methods of conducting modern wars, the experience of the United States and NATO countries in reorientation of the struggle to the information sphere is systematized. Attention is drawn to the connection of media terrorism with such issues of national security as information force, information war, which are tools of the strategy of indirect actions in the system of international relations and inter-State confrontation of today.